Eduskunta
Sivistysvaliokunta

LAUSUNTO

KG dnro 6/000/2016

ASIA HE 112/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta sekä laeiksi varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit´n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 ja 9 §:n ja Kansallisgalleriasta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Kansallisgallerian lausunto

Asiakohdassa mainitun Hallituksen esityksen johdosta Kansallisgalleria lausuu kunnioittavasti
seuraavaa:

Kansallisgalleria on keskeinen ja maamme suurin kuvataiteen alan kulttuuri- ja taidelaitos, jonka kokoelmat muodostuvat Suomen valtion omistamista kansallisomaisuudeksi ja kansallisaarteiksi katsottavista taideteoksista.

Kansallisgalleria katsoo nyt lausuttavana olevan hallituksen esityksen tavoin tärkeäksi suojella kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvia kansallisaarteita. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36 artikla mahdollistaa sisämarkkinoiden vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvien kieltojen ja rajoitusten säätämisen kun ne ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi.

FINLANDS NATIONALGALLERI
FINNISH NATIONAL GALLERY

Y-tunnus 0800570-3
VAT No FI08005703

Kaivokatu 2 – Brunnsgatan 2
00100 Helsinki – 00100 Helsingfors, Finland

etunimi.sukunimi@kansallisgalleria.fi
p.0294 500 200 – tel. +358 294 500 200

Rahankeräysluvan numero POL-2014-6474
Voimassaoloaika 28.8.2014-21.8.2015

Kansallisgalleria tukee myös aktiivisesti suomalaisen kuvataiteen kansainvälistä näkyvyyttä. Tästä syystä museo näkee myönteisenä sen, että suomalaista kuvataidetta liitetään ulkomaisiin yksityisiin ja julkisiin taidekokoelmiin mahdollisimman laajan kansainvälisen yleisön saavutettavaksi. Kansallisgallerian katsoo, että suojelutavoitteeksi asetetun kansallisaarteen käsitteen määrittely hallituksen esityksessä kirjoitetuin tavoin on perusteltu. Sen mukaan kansallisaarteiksi katsottaisiin ne kulttuuriesineet, joilla on erityinen taiteellinen, historiallinen tai tieteellinen merkitys koko kansakunnan kannalta. Tällainen merkitys voi perustella kulttuuriesineen pysyttämistä Suomessa. Tämän määrittelyn mukaisesti Suomen kansallinen lainsäädäntö ei toisaalta asettaisi liian tiukkoja rajoja nykypäivään kuuluvalle kulttuuriomaisuuden kansainväliselle vaihdolle.

Hallituksen esityksessä on vientilupaa edellyttävien taideteosten ikärajaa nostettu 50 vuodesta 100 vuoteen. Kansallisgalleria on tehnyt tätä koskevan aloitteen lain valmisteluvaiheessa perustuen Kansallisgallerian (aikaisemmin Valtion taidemuseon) kokoemukseen lupaviranomaisena. Hallituksen esityksessä tarkoitettujen, historiallisesti, tieteellisesti ja taiteellisesti erityisen merkittävien taideteosten ilmaantuminen tapahtuu harvoin hallinnollisen lupaprosessin kautta. Erityisesti tämä koskee nuorempaa kuvataidetta. Lisäksi taideomaisuuden kannalta hallituksen esityksen 3 §:n 1-kohtaa kansalliseen historiaan ja merkkihenkilöihin liittyvästä kulttuuriperinnön suojelusta sen iästä riippumatta sovelletaan myös taideteoksiin. Kansallisgallerian näkemyksen mukaisesti lain tarkoitus toteutuu lupamenettelylle esitetyn 100 vuoden aikarajan puitteissa. Samalla lupamenettelyn rajoittaminen 100 vuotta vanhempiin taideteoksiin on omiaan vähentämään sellaisten lupahakemusten määrää, joilla ei olisi merkitystä lain tavoitteiden toteuttamisen kannalta.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että yleisesti EU:n jäsenvaltioiden lainsäädännössä lupamenettelyä rajoitetaan myös viennin kohteena olevan esineen rahallisen arvon perusteella. Suomessa viennin kohteena oleville kulttuuriesineille ei ole ikärajojen lisäksi asetettu rahallisia arvoja. Näin esimerkiksi Saksan lain mukaan taideteosten vientilupaa on haettava yli 75 vuotta vanhoille taideteoksille, joiden rahallinen arvo on yli 300 000 euroa. Eri maissa noudatettavat, lupamenettelyn perusteena olevat vaihtelevat rahalliset arvot vaikuttavat ikärajojen lisäksi myös lupahakemusten määrään. Rahallisen arvon puuttuminen Suomessa perustelee taideteosten lupamenettelyn rajoittamista yli 100 vuotta vanhoihin teoksiin.

Hallituksen esityksen 15 § sisältää maastavientilain rikkomisen seuraamukset viittaamalla rikoslain (39/1889) 46 luvun säännöstely- ja salakuljetusrikoksiin. Sen mukaan hallituksen esityksen tai kulttuuriesineiden viennistä annetun asetuksen (Ey)(N:o 116/2009 vastaisesta esineen maastaviennistä tai sen yrityksestä säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 4 ja 5 §:ssä. Rikos täyttyy silloin, kun esine viedään maasta ilman lupaa myös tilanteessa, jossa lupa haetaan maastaviennin jälkeen. Tästä johtuu, että lupaviranomainen on velvollinen saattamaan asian rikosoikeudellisen harkinnan piiriin sellaisen esineen tai taideteoksen luvattomasta maastaviennistä, jolle haettaessa olisi myönnetty maastavientilupa.

Tämä koskee myös esineitä, joille hallituksen esityksen 4 §:n mukaan on myönnettävä maastavientilupa tai joilla on varsin vähäinen taloudellinen tai kulttuurinen arvo. On pelättävissä tämän voivan aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita sekä lupahakemukseen velvoitetun että lupaviranomaisen kannalta. Kansallisgallerian näkemyksen mukaan tulisi vähintäänkin seurata lupakäytäntöä myös niihin liittyvien seuraamusten kannalta, joissa vientiin ei liity oikeudetonta eduntavoittelua.

Helsingissä 22.9.2016

Kansallisgalleria

Risto Ruohonen
pääjohtaja

FINLANDS NATIONALGALLERI
FINNISH NATIONAL GALLERY

Y-tunnus 0800570-3
VAT No FI08005703

Kaivokatu 2 – Brunnsgatan 2
00100 Helsinki – 00100 Helsingfors, Finland

etunimi.sukunimi@kansallisgalleria.fi
p.0294 500 200 – tel. +358 294 500 200

Rahankeräysluvan numero POL-2014-6474
Voimassaoloaika 28.8.2014-21.8.2015